

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHCHERBYNA Svitlana Volodymyrivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Languages of Central Ukrainian National Technical University.

Circle of scientific interests: theory and methodology of teaching foreign languages.**GOLOVKO Iryna Olexiyivna** – PhD in Pedagogy, Senior Lecturer, Chair of Foreign Languages, Central Ukrainian National Technical University*Circle of scientific interests:* professionalization of foreign language teaching, foreign language

communicative competence, appliance of innovative teaching methods at non-linguistic higher schools.

HAVRYLENKO Olga Mykolayivna – PhD in Pedagogy, Associate Professor, Chair of Foreign Languages, Central Ukrainian National Technical University.*Circle of scientific interests:* foreign language communicative competence, innovative teaching methods, implication of IT in teaching practice.*Стаття надійшла до редакції 14.09.2021 р.*

УДК: 378.147.091.33:34(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-180-185

АРКУШИНА Юлія Віталіївна –

аспірант кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8157-1750>e-mail: julianna0295@gmail.com**ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ПРАВА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі суспільного життя у сфері вітчизняної освіти принципового значення набуває проблема розвитку у молоді здатності до міжкультурного спілкування. Процес навчання іноземних мов за своєю сутністю трактується як діалог культур, в якому важливу роль відіграє формування комунікативних навичок студентів у закладах вищої педагогічної освіти.

Володіння іноземною мовою дає можливість майбутньому спеціалісту ознайомитись із зарубіжним досвідом, дізнатися про досягнення в інших країнах, що відкриває шлях до самовдосконалення та розширює можливості професійного зросту. Іноземна мова являє собою ефективний засіб розвитку особистості як спеціаліста, який виступає носієм культури своєї країни, прикладом толерантного ставлення до інших народів та націй, а також виступає активним учасником дослідження у своїй професійній сфері діяльності з урахуванням світових досягнень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику соціолінгвістичної компетентності як складової професійної компетентності спеціаліста розглядали вітчизняні та зарубіжні **наукові персоналії**, як І. С. Богданова, Д. І. Іванова, Л. С. Кравчук, М. Д. Кучугурова, О. О. Лентьев, Е. Ю. Рожина, Л. Л. Смірнова, С. І. Шандрук та багато інших.

Мета статті полягає в дослідженні теоретико-методологічної основи функціонування та реалізації соціолінгвістичної

компетентності у майбутніх фахівців юридичних спеціальностей в процесі навчання у закладах вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На кінці 60 – початку 70 рр. на заході, а в кінці 80-их років у вітчизняній літературі зароджується компетентнісний підхід в процесі освіти. На такому етапі розвитку педагогічної науки не існує конкретного та загальноприйнятого визначення «компетенція» та «компетентність», тому вони етимологічно пов'язані між собою, та поряд з ними можуть використовуватися синонімічні поняття «професіоналізм», «кваліфікація», «педагогічна культура», «педагогічна освіта».

Рада Європи визначає п'ять груп основних компетенцій:

1. Політичні та соціальні компетенції, пов'язані зі здатністю брати на себе відповідальність, вмінні приймати колективні рішення, врегульовувати конфлікти дипломатичним шляхом, сприяти систематичному та організованому функціонуванню та розвитку демократичних інститутів.

2. Компетенція, яка стосується життя в багатокультурному суспільстві. Для того, щоб запобігти виникненню та поширенню расизму, ксенофобії чи клімату нетерпимості, освіта має озброювати молодь міжкультурними компетенціями, такими як усвідомлення відмінностей між кожним, повагою один до одного, здатністю жити з людьми інших культур, мов та релігій.

3. Компетенція, яка визначає рівень володіння усним та письмовим спілкуванням, які виступають важливими компонентами у роботі суспільного життя до такого рівня, що тим, хто ними не володіє, загрожує ізоляція від соціуму. До такої групи спілкування відносять володіння декількома мовами.

4. Компетенція, пов'язана з виникненням суспільної інформації, що в свою сутність включає володіння новими технологіями, розуміння їх призначення та застосування, їх переваги та недоліки, а також здатність критичного ставлення до поширення реклами такої технології в засобах масової інформації.

5. Компетенція, яка реалізує здатність і бажання вчитися все життя, що виражається як основа безперервної підготовки з професійного боку, а також в особистому та публічному житті [3].

Джон Равен визначає «компетентність» як специфічну можливість, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній сфері та включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметних умінь, способів мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [8].

Поряд з поняттям «компетентність» також використовується й поняття «компетенція», яка також має варіанти свого трактування.

Вчені розглядають компетентність як характеристику особистості; як реалізацію функцій; як сукупність комунікаційних, конструктивних, організаторських умінь особистості; як особисту якість суб'єкту, його спеціалізовану діяльність в системі соціального та технічного поділу, як сукупність умінь, а також здатності та готовності практично використовувати такі вміння у своїй діяльності.

Більшість дослідників дотримуються точки зору, за якою компетентність – це можливість не просто володіти знаннями, але й потенційно бути готовим вирішувати завдання, тобто практично реалізовувати такі знання. Науковці розглядають компетентність як сукупність трьох основ: мобільність знань, як уміння володіти оперативними знаннями; гнучкість методу, як уміння застосовувати той чи інший метод, найбільш відповідний до конкретних умов в певний час; критичність мислення – здатність обирати серед більшості рішень найбільш оптимальне, аргументовано заперечувати помилкові, піддавати сумніву ефективність рішень.

До існуючих властивостей компетентності відносять рівень, який визначається комбінацією таких критеріїв:

- рівень засвоєння знань та вмін (якість);
- діапазон та широта знань та вмін;
- здатність виконувати спеціальні

завдання;

- здатність раціонально організувати та планувати свою роботу;

- здатність використовувати знання в нестандартних ситуаціях (швидко адаптуватися при змінах техніки, технологій, організації та умов праці) [5, с. 360–362].

Моральні основи діяльності сучасної людини в процесі прийняття важливих рішень стають рівнозначними технологічній, економічній та екологічній обґрунтування. Саме тому представляється необхідність доповнити навчання характеристикою змісту освітньої послуги як її не менш важливого компонента – вихованням та результатом освіти – розвитком, вдосконалення самооцінки та соціальної особистості та становлення інтелігентності.

Таким чином, мета освіти носить три взаємопов'язані компоненти: в професійній області – професіональна компетентність, в публічному житті – успішна соціалізація особистості, в особистій сфері – свідоме розуміння власної самооцінки, здатність до рефлексії та активності в досягненні цілей та в діяльності в цілому, а також самоідентифікація.

В основу показників суб'єктивної професіональної компетентності можуть бути покладені характеристики актуальної та потенційної діяльності спеціаліста. При цьому освітній процес повинен моделюватися відповідними сторонами майбутньої професійної діяльності (інколи саме через неузгодженість потрібних чи необхідних якостей особистості в навчальному процесі і в професійній діяльності колишній студент-відмінник відстає в професіональному та кар'єрному рості від того, хто навчався опосередковано).

С. І. Шандрук до головних складових професійної компетентності відносить індивідуальний професійний досвід, психологічні особливості характеру особистості, які взаємоспівіснують між собою, мотивують та стимулюють особистість розвивати вміння та навички. На думку вченої, для професійного зросту майбутнього спеціаліста необхідна співпраця не лише із фахівцями свого напрямлення, але й суміжних спеціальностей та галузей виробничої діяльності, а також із закладами освіти, особливо це стосується у сфері міжнародних відносин, що, в свою чергу, реалізують міжкультурну компетентність на практиці [17].

Із ряду сторін професіональної компетентності можна виокремити:

1. Актуальну кваліфікованість (знання, вміння, навички в професійній області, здатність продуктивно володіти сучасними комп'ютерними та інформаційними

технологіями, необхідними й достатніми для здійснення професійної діяльності).

2. Когнітивну готовність (уміння під час діяльності засвоювати нові знання, нові інструментарії, нові інформаційні та комп'ютерні технології, здатність виявляти інформаційну недостатність та здійснювати до успішній пошук потрібної інформації, засвоєння, використання необхідної та достатньо наукової інформації, вміння вчитися та вчити інших).

3. Комунікаційну підготовленість: володіння рідною та іноземними мовами, в тому числі, й здатність застосовувати понятійний апарат та лексику базових і суміжних наук та їх галузей, володіння комунікативною технікою та технологією, знання основ патентоуведення, авторського права, правової сфери трудової діяльності, ділової етики професійного спілкування та управління колективом, уміння застосовувати такі знання при оптимальному поєднанні демократичності та авторитаризму, вести дискусію, мотивувати та захищати свої рішення на основі вмілої артикуляції – вербальної, образної чи іншої для більш виразного вираження сутності змісту думки, адекватного сприйняття в професійній сфері референтною групою.

4. Володіння методами техніко-економічного, екологічно-орієнтованого аналізу виробництва з метою його раціонального здійснення на основі принципу гуманізму.

5. Креативну підготовку, яка виражається у здатності до пошуку принципово нових підходів до вирішення завдань, постановок чи задач як в професійній сфері, так і в суміжних взаємопов'язаних між собою областях.

6. Розуміння тенденцій та основних напрямків розвитку в професійній області та техносфери в цілому у поєднанні з духовними, політичними, соціальними та економічними процесами.

7. Стійкі та професійно значимі особистісні якості, що розвиваються: відповідальність, цілеспрямованість, впевненість, толерантність, вимогливість та самокритичність при достатньо високій самооцінці.

Наявність тієї чи іншої якості професійної компетентності визначає місце спеціаліста в посадовій ієрархії, яке, в свою чергу, пов'язане зі стажем роботи по спеціальності та загальним трудовим стажем, відповідно галузі та типу трудової діяльності, направленню навчання та отриманої спеціальності та кваліфікації.

Елітарний характер отримуваної освіти надає ряд необхідних аспектів для становлення професійної компетентності у майбутнього спеціаліста, які виражаються в пріоритетному характері обов'язковості та першочерговості:

– володіння потенційною креативністю, яка реалізується під час реалізації професійної діяльності у вигляді соціально значимої творчої активності як необхідною суб'єктивною умовою творчості;

– володіння на достатньому рівні творчими навичками в процесі зародження нового знання, яке спеціаліст реалізує з неформальним умінням проєктування (у тому числі й конструювання) нових пристроїв та систем, де частина інтуїтивних знань та вмінь може перевершувати логічні;

– володіння вміннями приймати відповідальні рішення – як технічні в проєктно-конструкторській діяльності, так і організаційно-адміністративної;

– здатність корегувати та визначати (формулювати, ставити) мету та головні завдання, а також логічно вибудовувати шляхи (способи, методи, технології) її досягнення з урахуванням критерію характеру;

– самоідентифікація та висока самооцінка особистісної та усвідомленої нею професійної компетентності, яка виражається в суб'єктивній потенційній готовності до внутрішньо-професійної поступовості та міжпрофесійної мобільності;

– здатність до критичної та інноваційної рефлексії по відношенню до власної діяльності: емоційна, естетична оцінка та самооцінка, прогнозування технічних і соціальних результатів діяльності та взаємовідношень в соціумі, регулювання та коригування власної поведінки, усвідомлення потреби самовдосконалення [2, с. 30–33].

Рівень професійності спеціаліста залежить не тільки від рівня здобутих знань, умінь та навичок, але й ще від здатності їх практично реалізовувати у своїй професійній діяльності, що певною мірою залежить від рівня мовних навичок та вміння спілкуватися в суспільстві, послідовністю вираження думок, які певним чином регулюються соціальними нормами, що прийняті в даному мовному товаристві, які, в свою чергу, і утворюють соціолінгвістичну компетенцію.

Соціокультурні норми поведінки та звичаї, а також соціальні умови та ритуали визначають вербальну поведінку учасників процесу комунікації. Все, що можна віднести до вербальних засобів контакту, являє собою сутність соціолінгвістичної компетенції та включає в себе такі компоненти:

– володіння основними нормами мовного етикету, прийнятими в країні тієї мови, яку особистість вивчає та використовує;

– знання норм використання мови в різноманітних ситуаціях, засвоєння різних стилів, що відповідають різним видам соціального спілкування;

– володіння ситуативними варіантами вираження одного й того самого комунікативного мотиву;

– володіння вмінням обирати та використовувати адекватні мовні форми й засоби в залежності від мети та ситуації спілкування, а також від соціальних ролей кожного з учасників процесу комунікації.

Соціолінгвістична компетенція також включає знання, які відображають соціокультурні норми поведінки носіїв англійської мови [6]:

– мовні засоби пом'якшення вираження своєї думки, щоб не справити враження догматичної людини. Щоб уникнути цього, можна у спілкуванні використовувати: *I think, I believe, you know, of course*, та інші, а також використовувати засоби для необразливого виправлення партнера: *Did you say ... ? I thought ...* ;

– мовні засоби вираження небажання образити партнера: *I don't want to complain, but... , Don't you agree that...*);

– мовні засоби вираження небажання примусити партнера до дії або сказати щось, що може його засмутити (*I don't like saying so, but... , I don't want to insist, but...*).

До соціолінгвістичної компетенції відносять мовні засоби, які необхідні для взаємодії з іншими учасниками соціального життя, та які виражають:

– пропозицію та згоду у спільних діях;
– презентацію своєї точки зору та доказів її правильності (зазначення фактів, описання ситуації та події), а також їх аргументація;

– вираження думок та оцінок тієї чи іншої ситуації, вираження згоди/незгоди з партнером;

– з'ясування у партнера його думки;

– оцінка фактів та ситуацій;

– обмін інформацією, точкою зору, побажаннями;

– вираження емоцій та почуттів тощо.

Для соціолінгвістичної підготовки майбутніх спеціалістів створюються групи з поглибленим вивченням іноземних мов в рамках факультативного лінгвістичного курсу, який носить професійно-орієнтований характер. Його головне завдання виражається комунікативними, прагматичними, пізнавальними та соціокультурними потребами, які дозволяють за допомогою мовних засобів адаптуватися в професійній діяльності та сприяють ефективній самоосвіті, яка і підвищує рівень професійності самого спеціаліста в практичній діяльності та соціальних зв'язків в суспільстві не лише своєї країни, але й дає можливість реалізувати себе в якості професіонала на міжнародному рівні. Такі заняття мають за мету розвиток ряду вмінь: отримувати, організувати, обробляти

інформацію та ідеї для будівництва етичного професійного спілкування; вміння знаходити та досліджувати проблеми, узагальнювати та ефективно вирішувати задачі під час чи за допомогою професійного спілкування [4, с. 275–278].

Викладання іноземних мов у закладах вищої педагогічної освіти має деякі методичні, лінгвістичні та психологічні особливості. До методичних особливостей відносять систему вправ на розвиток комунікативної компетенції та її компонентів; загальноприйняті особливості (вміння працювати на різноманітних носіях і з довідковими матеріалами). Лінгвістичні особливості засвоєння лексики профільного напрямлення навколо професійної тематики юридичної спеціальності: адекватне розуміння реалій в різних культурах; знання та розуміння абrevіатур, термінів, етикету спілкування, ділового етикету, враховуючи особливості та специфіку кожної нації та її рівня розвитку у всіх сферах суспільної діяльності. До психологічних відносять особливості професійної підготовки, психологію спілкування в різноманітних соціумів в процесі виконання різних соціальних ролей, прийняття рішень, мотивацій пізнавальної діяльності [11, с. 148–151].

Проте виявлення лінгвістичних та методичних складностей навчання україномовних студентів в процесі англійського юридичного дискурсу, слід відзначити, що проблематика взаємозв'язку та взаємодії мови і культури з урахуванням специфіки своєрідності підходів до неї завжди знаходилась у полі зору багатьох учених та викликала значний інтерес та гострі дискусії.

Л.Л. Смірнова схильна вважати, що саме соціокультурна компетентність виступає інтеграційним утворенням, що виявляє себе в тісному зв'язку із особистісними якостями та характеристиками особистості, що базується на принципі гуманізму та реалізується за допомогою творчого процесу [9].

Вплив та взаємодія комунікативних процесів, правильність організації яких визначає ефективність комунікаційної діяльності в рамках дискурсу, виступає як акт мовного спілкування. Автори зазначають, що на сучасний час важливу роль у вивченні різноманітних типів дискурсу набув антропоцентричний принцип, згідно якого в центрі уваги знаходиться людина як суб'єкт публічної та пізнавальної діяльності.

У контексті масштабних соціально-гуманітарних трансформацій ХХІ ст., обумовлених диверсією комунікаційних обставин, зі всією очевидністю проявляються в перетворенні, яке зображується в дискурсивних

практиках професійно-виробничому та повсякденному середовищі людини, в стратегіях та тактиках його підготовки до життя в полікультурному просторі.

Формуючи професійний комунікативний портрет майбутнього юриста в умовах іноземної освіти важливо дотримуватися вимог до підготовки такого спеціаліста, де свідомо «Я» концепція та ідентичність особистості являють собою домінантами такого процесу. Розвиток особистісних якостей розглядають через призму ідентичності, як уявлення людини про своє майбутнє, як безпосередні мотиваційні складові соціальної поведінки людини.

Процес формування професійної комунікативної компетентності майбутнього юриста, ми схильні вважати, має включати соціокультурний та соціолінгвістичний компоненти, або «сприйняття світу у різних народів, що різняться між собою. Взаємодіючи з чужою культурою, особистість пропусає її через себе із уявлень та установок, традиційних для своєї національної культури, свого світорозуміння, що в більшості випадків викликає нерозуміння специфічних фактів та явищ іншої культури», що, в свою чергу, змінює не лише світосприйняття особистості, а й формує її подальший життєвий шлях [10, с. 141–144].

Звідси впливає, що соціолінгвокультурологічний аспект дискурсивної компетентності являє собою особистісно-орієнтованим, що повністю вписується в ідеологію основоположних в іноземній освіті антропоцентричних парадигм. Всі комунікативні інтенції майбутнього юриста повинні бути направлені на його гармонічний особистісний розвиток, на організацію процесу навчання юридичному дискурсу як особливого виду професійної діяльності, заснованої з урахуванням міжкультурних особливостей правових систем країн світу.

Проаналізувавши ряд робіт, ми дійшли до висновку, що професійний стандарт юриста зі специфікою юридичної професії соціономічна за своєю суттю, так як реалізуються в площині «людина-людина», та ставить особливі вимоги до спеціалістів запропонованого профілю в тому, що стосується знань та вмінь в професійному спілкуванні. До них, наприклад, можна віднести наступні: розуміння принципів групової та міжособистісної взаємодії; розуміння особистої відповідальності та обов'язків юриста щодо ставлення до клієнта; реалізації правових стратегій (переговорів, захисту клієнта, альтернативне вирішення суперечок) тощо [1].

Така особливість пов'язана з тим, що

вітчизняна правова система та право англійських країн базується на різних системах заснування. Українська правова система заснована на континентальному – романо-германському праві, в якому при вирішенні судових рішень важливу роль відіграють кодекси. Правові ж системи англійських країн беруть свій початок в англійському загальному праві, в якому судді в основному керуються при розгляді справ існуючими судовими прецедентами. Звідси випливає, що юридичні концепти країн загального та континентального права не завжди схожі між собою, зумовлюючи неможливість досягти повноцінної еквівалентності при перекладі термінів з різних правових систем, і на перше місце в такому випадку при перекладі юридичних текстів та термінів виходить їх інтерпретація [7, с. 154–156].

Окремої уваги заслуговує питання важливості розвитку навичок письмової іноземної мови у майбутніх юристів – їх відсутність не дозволить повноцінно засвоїти мову спеціальностей.

Слід відмітити наступні соціолінгвістичні та соціокультурні вміння юриста:

1. Соціолінгвістичні – вміння оперувати мовними засобами з метою оформлення спеціальних концептів у відповідності з прийнятими в даному соціальному об'єднанні мовними нормами. Наприклад, в презентаційній структурі судової промови виокремлюють наступні елементи: 1) зачин або набір етичних формул (привітання, звернення до суду); 2) вступ чи введення в тему, яка може одночасно бути засобом встановлення контакту; 3) основна частина виступу, яка складається із тематичних блоків; 4) висновок, що може виражатися через коротке повторення основного положення чи висновків або ж у вигляді узагальнення сказаного у формі афоризмів, крилатих виразів, яскравих цитат і так далі, або ж у вигляді закликів до справедливого правосуддя як найбільш могутнього впливу на аудиторію.

2. Соціокультурні – вміння оперувати мовними засобами з метою оформлення спеціальних концептів у співвідношенні з прийнятими в тому чи іншому етнокультурному суспільстві мовними нормами. Володіння вказаними вміннями та навичками підтверджують той факт, що, включення соціокультурного фону в дискурсивний аналіз являється результатом ставлення до дискурсу як феномену соціально обумовленому та соціально значимому, який володіє силою взаємодії на той соціальний фон, в якому він зароджується.

Висновки та перспективи подальших

розвідок напрямку. Підводячи підсумки, слід зазначити, що в рамках професійної іноземної освіти важливо сформувати соціолінгвістичні та соціокультурні вміння та навички майбутнього юриста, які входять в його професіональний комунікативний портрет.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Богданова И. С., Хорошев И. А., Шевченко И. А. Профессиональные навыки юриста: техника решения профессиональных юридических задач: учебно-практическое пособие. Москва: Проспект, 2016. 119 с.
2. Дорощев О. Профессиональная компетентность как показатель качества образования // *Высшее образование в России*. № 4, 2005. С. 30–33.
3. Иванова Д. И., Митрофанов К. Р., Соколова О. В. Компетентностный подход в образовании. Проблемы. Понятия. Инструкции. М.: АПК и ПРО, 2003. 101 с.
4. Кравчук Л.С. О роли иностранного языка в формировании профессиональной компетенции сотрудников полиции / Л. С. Кравчук, И. Н. Навроцкая, В. Д. Земляков // *Историческая и социально-образовательная мысль*. 2015. Т. 7. № 6-2. С. 275–278.
5. Кучугурова Н. Д. Формирование профессиональной компетентности будущего специалиста // *Проблемы и перспективы педагогического образования в XXI веке*. М., 2000. С. 360–362.
6. Леонтьев А. А. Язык и речевая деятельность в общей педагогической психологии: сборник избранных статей / А. А. Леонтьев. М.: Моск. психол. – соц. ун-т, 2001. 444 с.
7. Проскурина Е. Ю. Использование проектной методики при изучении иностранного языка в неязыковых вузах // *Новое в науке и образовании: Тезисы докладов Международной ежегодной научно-практической конференции Еврейского университета*. 2019 С. 154–156.
8. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. М.: КОГИТО-ЦЕНТР, 2002.
9. Смірнова Л. Л. Соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови як необхідна складова полікультурної освіти / Л. Л. Смірнова // *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* [«Розвиток освіти в умовах поліетнічного регіону»]: зб. статей: Вип. 5. Ч. 3. Ялта: РВВ КГУ, 2009. С. 58–61.
10. Сороковых Г. В., Прибылов Н. Г. Взаимодействие языка и культур как методическая проблема // *Психология образования в поликультурном пространстве*. 2015. № 32 (4). С. 141–144.
11. Чанышева Г. О коммуникативной компетентности / Г. Чанышева // *Высшее образование в России*. 2005. № 2. С. 148–151.
12. Шандрюк С. І. Концептуальні основи професійної підготовки вчителів у США – [Електронний ресурс] / С. І. Шандрюк // *Будуємо нову Україну. Збірник конференції*. 2015. С. 86–93.

REFERENCES

1. Bogdanova, I. S., Horoshev, I. A., Shevchenko, I. A. (2016) *Professionalnye navyiki*

yurista: tehnika resheniya professionalnykh yuridicheskikh zadach: uchebno-prakticheskoe posobie. [Professional skills of a lawyer: a technique for solving professional legal problems: a training manual]. Moskva.

2. Dorofeev, O. (2005) *Professionalnaya kompetentnost kak pokazatel kachestva obrazovaniya*. [Professional competence as an indicator of the quality of education].
3. Ivanova, D. I., Mitrofanov, K. R., Sokolova, O. V. (2003) *Kompetentnostnyiy podhod v obrazovanii. Problemy. Ponyatiya. Instruksii*. [Competence approach in education. Problems. Concepts. Instructions]. Moskva.
4. Kravchuk, L. S. (2015) *O roli inostrannogo yazyka v formirovanii professionalnoy kompetentsii sotrudnikov politsii*. [On the role of a foreign language in the formation of the professional competence of police officers].
5. Kuchugurova, N. D. (2000) *Formirovanie professionalnoy kompetentnosti buduschego spetsialista*. [Formation of professional competence of a future specialist]. Moskva.
6. Leontev, A. A. (2001) *Yazyk i rechevaya deyatel'nost v obshchey pedagogicheskoy psikhologii: sbornik izbrannykh statey*. [Language and speech activity in general educational psychology: a collection of selected articles]. Moskva.
7. Proskurina, E. YU. (2019) *Ispolzovanie proektnoy metodiki pri izuchenii inostrannogo yazyka v neyazykovykh vuzakh*. [The use of project methods in the study of a foreign language in non-linguistic universities].
8. Raven, Dj. (2002) *Kompetentnost v sovremennom obshchestve*. [Компетентность в современном обществе]. Moskva.
9. Smirnova, L. L. (2009) *Sotsiokulturna kompetentnost maybnogo vchitelya inozemnoy movi yak neobhidna skladova polikulturnoy osviti*. [Socio-cultural competence of the future foreign language teacher as a necessary component of multicultural education].
10. Sorokovyih, G. V., Pribylov, N. G. (2015) *Vzaimodeystvie yazyka i kultur kak metodicheskaya problema*. [Interaction of language and cultures as a methodological problem].
11. Chanyisheva, G. (2005) *O kommunikatel'noy kompetentnosti*. [About communication competence].
12. Shandruk, S. I. (2015) *Kontseptualni osnovi profesiynoi pidgotovki vchiteliv u SSHA*. [Conceptual foundations of teacher training in the United States]. [Elektronniy resurs].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

АРКУШИНА Юлія Віталіївна – аспірант кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців права.

ARKUSHINA Juliya Vitaliivna – graduate student of the Department of Pedagogy and Management of Education of the Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of scientific interests: formation communicative competence in future specialist in law.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2021 р.